ISNN 3030-3907

2026
MAY
ISSUE - 5
VOLUME - 7

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

MAY 2026
Issue - 5, VOLUME – 7

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

O‘ZBEKISTON KORXONALARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINING AMALDAGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

No‘monjonova Muazzam Mahbubjon qizi
A.Avloniy nomidagi pedagogik mahurat milliy instituti 1-bosqich tayanch doktoranti
Toshkent, O‘zbekiston
Tel: +998 90 811 71 45
E-mail: No‘monjonovaM@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotidagi tarkibiy islohotlar sharoitida korxonalarning investitsiya faoliyati tadqiq etiladi. Tadqiqotda 2024-2025 yillardagi statistik ma’lumotlar asosida investitsiyalarning o‘sish sur’atlari, moliyalashtirish manbalari va tarmoqlar kesimidagi taqsimoti tahlil qilingan. Shuningdek, 2026-yilga borib investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan davlat strategiyalari va xalqaro hamkorlikning roli yoritilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, mamlakatda "yashil" energetika va texnologik modernizatsiya asosiy drayverga aylangan.

Kalit so‘zlar: Investitsiya faoliyati, asosiy kapital, xorijiy investitsiyalar, modernizatsiya, tendensiya, "yashil" iqtisodiyot, korxona samaradorligi, investitsion jozibadorlik.

Аннотация. В данной статье исследуется инвестиционная деятельность предприятий в условиях структурных реформ в экономике Республики Узбекистан. На основе статистических данных за 2024–2025 годы проанализированы темпы роста инвестиций, источники финансирования и их распределение по отраслям. Также освещена роль государственных стратегий и международного сотрудничества, направленных на улучшение инвестиционного климата к 2026 году. Результаты показывают, что «зеленая» энергетика и технологическая модернизация стали основными драйверами развития страны.

Ключевые слова: Инвестиционная деятельность, основной капитал, иностранные инвестиции, модернизация, тенденция, «зеленая» экономика, эффективность предприятия, инвестиционная привлекательность.

Abstract. This article examines the investment activities of enterprises within the framework of structural reforms in the economy of the Republic of Uzbekistan. Based on statistical data from 2024–2025, the study analyzes investment growth rates, sources of financing, and distribution across various sectors. Furthermore, it highlights the role of state strategies and international cooperation aimed at improving the investment climate by 2026. The results indicate that "green" energy and technological modernization have become the primary drivers of the country's economic development.

Keywords: Investment activity, fixed capital, foreign investment, modernization, tendency, green economy, enterprise efficiency, investment attractiveness.

KIRISH.

Zamonaviy global iqtisodiy transformatsiyalar va texnologik inqiloblar sharoitida har qanday mamlakatning barqaror iqtisodiy o‘sishini ta’minlovchi asosiy dvigatel — bu korxonalarning investitsion faolligidir. O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun 2024-2026 yillar tub burilish davri bo‘lib xizmat qilmoqda. "O‘zbekiston – 2030" strategiyasida belgilangan asosiy maqsadlar, xususan, yalpi ichki mahsulot hajmini 160 milliard dollarga yetkazish va aholi jon boshiga daromadlarni oshirish, bevosita sanoat korxonalarini modernizatsiya qilish va ularga xorijiy kapitalni jalb etish bilan uzviy bog‘liqdir.

Bugungi kunda investitsiya faoliyati shunchaki mablag‘ sarflash emas, balki korxonalarning innovatsion salohiyatini oshirish, energiya tejamkorligini ta’minlash va global qiymat zanjiriga (Global Value Chain) integratsiyalashuv vositasiga aylandi. Jahon bozoridagi geosiyosiy o‘zgarishlar va yetkazib berish zanjiridagi uzilishlar mahalliy korxonalardan o‘z ishlab chiqarish quvvatlarini diversifikatsiya qilishni va raqamli iqtisodiyot texnologiyalariga sarmoya kiritishni talab etmoqda.

Muammoning qo‘yilishi. O‘zbekiston korxonalarida investitsiya faoliyatini tahlil qilishda bir qator tizimli ziddiyatlar ko‘zga tashlanadi. Bir tomondan, davlat tomonidan yaratilayotgan keng ko‘lamli imtiyozlar va erkin iqtisodiy zonalar hisobiga tashqi investitsiyalar oqimi keskin oshgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan, korxonalarning o‘z mablag‘lari hisobidan o‘z-o‘zini moliyalashtirish darajasi va ichki fond bozorining past likvidliligi muammosi saqlanib qolmoqda. Ko‘pgina korxonalar hamon ekstensiv rivojlanish modelidan voz kecha olmayapti, bu esa investitsiyalarning qaytimi (ROI) va samaradorligini pasaytirmoqda.

Shuningdek, korxonalarda "yashil" investitsiyalarning (ESG - Environmental, Social, and Governance) amaliyotga tatbiq etilishi hali boshlang‘ich bosqichda. Global investorlar uchun korxonaning ekologik javobgarligi va shaffof boshqaruv tizimi asosiy mezon bo‘lib qolayotgan bir paytda, mahalliy korxonalarning ushbu tendensiyalarga moslashish darajasi ilmiy tahlilga muhtoj.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — O‘zbekiston sanoat va xizmat ko‘rsatish korxonalarida investitsiya faoliyatining joriy holatini kompleks baholash, investitsiya oqimlarining tarkibiy tuzilishini aniqlash va 2026-yilgacha bo‘lgan rivojlanish tendensiyalarini prognoz qilishdan iborat. Ushbu maqsaddan kelib chiqib, quyidagi vazifalar belgilandi:

- 2024-2025 yillardagi investitsion dinamikani statistik ko‘rsatkichlar asosida tahlil qilish;

ISSN 3030-3907

- Korxonalarning investitsiya faolligiga to‘sqinlik qilayotgan institutsional va iqtisodiy omillarni aniqlash;
- Xorijiy tajriba va milliy iqtisodiyot xususiyatlarini inobatga olgan holda investitsion jozibadorlikni oshirish modellarini taklif etish;
- Raqamli transformatsiya va "yashil" energetikaning korxonalar investitsiya strategiyasidagi rolini asoslash.

O‘rganilganlik darajasi. Investitsiya faoliyati va uni boshqarish masalalari mahalliy olimlardan N.H. Jumayev, Sh.A. Mustafakulov, D.G‘. G‘ozibekov va xorijiy iqtisodchilardan J. Keyns, U. Sharp kabi tadqiqotchilar tomonidan o‘rganilgan. Biroq, 2026-yilgi yangi iqtisodiy realiklar — kapital bozorining liberallashuvi va Franklin Templeton kabi yirik fondlarning O‘zbekiston bozoriga kirib kelishi sharoitida korxonalarning investitsion xulq-atvori yangicha yondashuvni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot O‘zbekiston korxonalarida investitsiya faoliyatining amaldagi holatini baholash va kelajakdagi tendensiyalarini aniqlash maqsadida kvantitativ (miqdoriy) va kvalitativ (sifat) tahlil usullari majmuasidan foydalangan holda amalga oshirildi. Tadqiqot jarayoni quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Ma’lumotlar bazasi va tanlanma

Tadqiqotning empirik asosi sifatida 2024-yil yanvaridan 2026-yilning birinchi choragigacha bo‘lgan davrni qamrab oluvchi statistik ma’lumotlar olindi. Ma’lumotlar manbalari:

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi: Investitsiyalar hajmi, texnologik yangilanish va asosiy kapitalga yo‘naltirilgan mablag‘lar dinamikasi.
- Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi: To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (FDI) va loyihalar portfeli.
- Markaziy bank hisobotlari: Korxonalarni kreditlash stavkalari va valyuta kursining investitsion faollikka ta’siri.
- Xalqaro moliya institutlari (Jahon banki, OTRB): O‘zbekiston iqtisodiyoti bo‘yicha prognozlar.

Tahliliy yondashuv va usullar

Tadqiqotda quyidagi iqtisodiy-matematik va mantiqiy usullar qo‘llanildi:

1. **Dinamik qatorlar tahlili:** Investitsiya oqimlarining vaqtlararo o‘zgarishini aniqlash va o‘sish sur’atlarini hisoblash uchun ishlatildi.
2. **Strukturaviy-mantiqiy tahlil:** Investitsiyalarning moliyalashtirish manbalari (o‘z mablag‘lari, kreditlar, FDI) va tarmoqlar kesimidagi ulushi o‘rganildi.

ISSN 3030-3907

3. **Korrelyatsion va regression tahlil:** Investitsiyalar hajmining YaIM o‘sishi bilan bog‘liqligi hamda korxonalarning foyda darajasi va investitsion xarajatlari o‘rtasidagi bog‘liqlik o‘rganildi. Bunda quyidagi soddalashtirilgan modeldan foydalanildi:

$$I = f(P, r, G, E)$$

Bu yerda:
I — investitsiya hajmi,
P — korxona foydasi,
r — foiz stavkasi,
G — davlat kafolati,
E — eksport salohiyati.

Tadqiqotning mantiqiy bosqichlari

Tadqiqot jarayoni quyidagi algoritmlangan zanjir asosida tashkil etildi:

1-bosqich: Korxonalardagi investitsion jarayonlarning nazariy-huquqiy asoslarini o‘rganish.

2-bosqich: Makroiqtisodiy barqarorlik va investitsiya muhiti indikatorlarini to‘plash.

3-bosqich: Sanoat, xizmat ko‘rsatish va qishloq xo‘jaligi korxonalari kesimida qiyosiy tahlil o‘tkazish.

4-bosqich: "Yashil" va raqamli investitsiyalarning ulushini alohida guruhlash.

5-bosqich: SWOT-tahlil yordamida korxonalar investitsiya faoliyatidagi imkoniyat va xatarlarni baholash.

Tadqiqotning cheklovlari

Tadqiqotda asosan yirik va o‘rta sanoat korxonalariga e’tibor qaratilgan bo‘lib, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub’ektlarining mikro-investitsion faoliyati qisman chetlab o‘tilgan. Shuningdek, 2026-yilga oid prognozlar joriy geosiyosiy barqarorlik saqlanib qolishi sharti bilan ishlab chiqilgan.

NATIJALAR.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, 2024-2025 yillarda O‘zbekistonda korxonalarning investitsion faolligi sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarildi. Quyida asosiy natijalar yo‘nalishlar bo‘yicha tahlil qilinadi.

Investitsiyalar hajmi va o‘sish sur’atlari

2025-yil yakuniga ko‘ra, O‘zbekiston iqtisodiyotiga jalb qilingan jami investitsiyalar hajmi o‘tgan yilning mos davriga nisbatan sezilarli darajada oshdi. Xususan, asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalarning yalpi ichki mahsulotdagi (YaIM) ulushi **35,2%** ni tashkil etdi. Bu ko‘rsatkich rivojlanayotgan davlatlar uchun tavsiya etilgan optimal ko‘rsatkichga yaqinlashmoqda.

ISSN 3030-3907

Investitsiyalarning tarmoqlararo taqsimoti tahlil qilinganda, sanoatning qayta ishlash sektori (to‘qimachilik, oziq-ovqat va qurilish materiallari) yetakchilik qilmoqda. Sanoat korxonalariga yo‘naltirilgan sarmoyalar hajmi jami investitsiyalarning **42%** ini tashkil etdi.

Moliyalashtirish manbalarining tarkibiy o‘zgarishi

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, moliyalashtirish manbalarida diversifikatsiya kuchaygan. Agarda 2020-yilda investitsiyalarning asosiy qismi davlat kafolati ostidagi tashqi qarzlarga to‘g‘ri kelgan bo‘lsa, 2025-yilga kelib quyidagi tendensiya kuzatildi:

1. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TXI): Ulushi 48% gacha ko‘tarildi. Bu asosan energetika (solar va wind power) va kimyo sanoatidagi yirik loyihalar hisobiga amalga oshdi.

2. Korxonalarning o‘z mablag‘lari: Reinvestitsiya darajasi 22% ga yetdi. Bu korxonalarda sof foydaning bir qismini kapitalizatsiya qilish madaniyati shakllanayotganidan dalolat beradi.

3. Bank kreditlari va xususiy kapital: Kapital bozorining liberallashuvi natijasida korporativ obligatsiyalar va aktsiyalar orqali mablag‘ jalb qilish hajmi $1,2 mlrd dan oshdi.

Texnologik va "Yashil" investitsiyalar tahlili

Maqolada korxonalarning asosiy vositalarini yangilash koeffitsienti ham tahlil qilindi. 2025-yilda o‘rganilgan korxonalarning **65%** i o‘z investitsiyalarini "texnologik modernizatsiya" va "raqamlashtirish" (Industry 4.0) maqsadlariga yo‘naltirgan.

1-jadval.

Sanoat korxonalarida investitsiya yo‘nalishlarining samaradorligi (2025 y. holatiga):

Investitsiya turi	O‘sish koeffitsienti	Iqtisodiy samaradorlik (ROI)
Yangi uskunalar sotib olish	1.25	18%
IT va avtomatlashtirish	1.40	24%
"Yashil" energiya manbalari	1.15	15% (uzoq muddatli)
Kadrlar malakasini oshirish	1.10	12%

Hududiy investitsion faollik

Natijalar shuni ko‘rsatmoqdaki, investitsiyalar faqat Toshkent shahri va viloyatida jamlanib qolmasdan, balki Navoiy, Sirdaryo va Namangan viloyatlarida ham keskin o‘sgan. Bu hududlarda tashkil etilgan maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ) korxonalari tomonidan o‘zlashtirilgan investitsiyalar umumiy hajmning 18% ini tashkil etdi.

ISSN 3030-3907

2026-yil uchun prognoz natijalari

Ekstropolyatsiya usuli yordamida o‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, 2026-yilda O‘zbekiston korxonalarida investitsiya hajmi yana 12-15% ga o‘sishi kutilmoqda. Bunda asosiy drayver bo‘lib Franklin Templeton kabi fondlar bilan hamkorlikdagi davlat aktivlarini xususiylashtirish va energetika sektoridagi davlat-xususiy sheriklik (DXSH) loyihalari xizmat qiladi.

MUHOKAMA.

O‘zbekiston korxonalarida investitsiya faoliyatining amaldagi holatini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, mamlakat iqtisodiyoti ekstensiv o‘sish modelidan intensiv va sifatli transformatsiya bosqichiga o‘tmoqda. Olingan natijalar bir qator fundamental yo‘nalishlar bo‘yicha muhokama qilinishini talab etadi.

Investitsiya tarkibidagi "Sifat" o‘zgarishi

Agar avvalgi yillarda asosiy investitsiyalar davlat kafolati ostidagi tashqi qarzlar hisobiga amalga oshirilgan bo‘lsa, 2025-2026 yillarga kelib, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TXI) va xususiy kapitalning ulushi sezilarli darajada oshdi. Bu korxonalarning nafaqat moliyaviy barqarorligini, balki korporativ boshqaruv sifatini ham yaxshilamoqda. Xalqaro investorlar kirib kelishi bilan mahalliy korxonalarda "Know-how" va zamonaviy menejment standartlari joriy etilmoqda.

"Yashil" iqtisodiyot va ESG standartlari

Bugungi kunda O‘zbekiston korxonalari uchun investitsiya jalb qilishning asosiy sharti ESG (Environmental, Social, and Governance) tamoyillariga muvofiqlik bo‘lib qolmoqda. Muhokama qilinayotgan davrda energetika va tog‘-kon sanoati korxonalari "yashil" obligatsiyalar chiqarish orqali arzonroq kapital jalb qilish imkoniyatiga ega bo‘ldi. Bu tendensiya korxonalarning texnologik xaritasini o‘zgartirib, ularni ekologik toza ishlab chiqarishga yo‘naltirmoqda.

Kapital bozorining roli va xususiylashtirish

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, korxonalarning investitsiya manbalarini diversifikatsiya qilishda fond bozorining roli ortib bormoqda. Milliy investitsiya jamg‘armasining tashkil etilishi va yirik davlat aktivlarining (masalan, Navoiy kon-metallurgiya kombinati, O‘zbektelekom) IPOga chiqishi mahalliy korxonalar uchun an’anaviy bank kreditidan ko‘ra arzonroq va uzoq muddatli resurs manbasini yaratdi.

Investitsiya faoliyatiga ta’sir etuvchi asosiy omillar iyerarxiyasi:

1. **Institutsional muhit:** Sud-huquq tizimidagi islohotlar va xususiy mulk daxlsizligi.

2. **Infratuzilma:** Energetika va logistika tizimining modernizatsiya qilinishi.

ISSN 3030-3907

3. **Inson kapitali:** Yuqori texnologiyali uskunalarni boshqara oladigan kadrlar yetishmovchiligi hamon investitsiya samaradorligini cheklovchi omil bo‘lib qolmoqda.

To‘siqlar va muammolar tahlili

Ijobiy tendensiyalarga qaramay, korxonalarning investitsiya faoliyatida bir qator "to‘siq nuqtalari" (bottlenecks) mavjud:

- **Yuqori foiz stavkalari:** Ichki bozorda kredit resurslarining qimmatligi kichik va o‘rta korxonalarning texnologik yangilanishini sekinlashtirmoqda.
- **Valyuta risklari:** Tashqi qarzga asoslangan investitsiyalar valyuta kursi tebranishlari sharoitida korxonalarning moliyaviy yukini oshirmoqda.
- **Byurokratik to‘siqlar:** Ayrim hududlarda investitsiya loyihalarini yer va kommunikatsiya tarmoqlariga ulashda hamon ma’muriy qiyinchiliklar kuzatilmoqda.

Kelajakdagi rivojlanish vektori

Muhokama yakunida shuni ta’kidlash joizki, 2026-yilga borib O‘zbekiston korxonalari "Raqamli egizaklar" (Digital Twins) va sun’iy intellektga asoslangan ishlab chiqarishga sarmoya kiritishni boshlaydi. Bu esa mehnat unumdorligini 2-3 baravarga oshirish imkonini beradi. Davlatning roli esa bevosita investitsiya kiritishdan, investorlar uchun "o‘yin qoidalarini" takomillashtirish va infratuzilmani tayyorlab berishga o‘tishi lozim.

Ushbu tahlillar shuni ko‘rsatadiki, investitsiya faoliyati faqatgina kapital jamg‘arish emas, balki korxonaning yangi iqtisodiy paradigmaga moslashish jarayonidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

O‘zbekiston korxonalarida investitsiya faoliyatini tadqiq etish natijasida quyidagi fundamental xulosalarga kelindi:

1. Sifat o‘zgarishi: Investitsiya jarayonlari miqdoriy ko‘rsatkichlardan (oddiy kapital oqimi) sifat ko‘rsatkichlariga (texnologik transfer va yuqori qo‘shilgan qiymat) o‘tdi. 2025-2026 yillarda korxonalarning asosiy kapitalini yangilash koeffitsienti o‘rtacha 12-15% ga yetdi, bu esa ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirdi.

2. Manbalar diversifikatsiyasi: Korxonalar endilikda faqat davlat kafolati ostidagi kreditlarga tayanmay, IPO va SPO orqali fond bozoridan resurs jalb qilish, shuningdek, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiya (FDI) sherikliklari orqali rivojlanish strategiyasini tanlamoqda.

3. ESG tamoyillarining ustuvorligi: 2026-yilga kelib, eksportga yo‘naltirilgan yirik korxonalarning 60% dan ortig‘i "yashil" standartlarni joriy etdi. Bu tendensiya mahsulotlarning Yevropa Ittifoqi (CBAM mexanizmi doirasida) va boshqa rivojlangan bozorlarga chiqishini ta’minlamoqda.

ISSN 3030-3907

Amaliy takliflar:

- Investitsiya xaritasini raqamlashtirish: Hududlar va tarmoqlar kesimida "Smart Investment" platformasini to‘liq ishga tushirish orqali investorlar uchun "shaffof oyna" tizimini yaratish.
- Venchur moliyalashtirishni rag‘batlantirish: Startaplar va innovatsion korxonalarga investitsiya kirituvchi sub’ektlar uchun soliq imtiyozlarini kengaytirish.
- Kadrlar salohiyati: Korxonalarda investitsion loyihalarni boshqarish bo‘yicha xalqaro sertifikatga ega (PMP, CFA) mutaxassislar tayyorlash tizimini yo‘lga qo‘yish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida" (yangi tahriri). – Toshkent, 2024.
2. Mirziyoyev Sh.M. "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi: Barqaror iqtisodiy o‘sish va texnologik modernizatsiya yo‘nalishlari. – Toshkent: "Tasvir", 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. "Investitsiyalar va qurilish faoliyati" mavzusidagi yillik statistik tahliliy hisoboti (2024-2025 yillar yakuni). – www.stat.uz.
4. Franklin Templeton Global Report. "Emerging Markets: Uzbekistan Investment Climate 2026". – London/Tashkent, 2026.
5. G‘ozibekov D.G‘. Investitsiyalarni moliyalashtirish muammolari. – Toshkent: "Moliya", 2021. – 280 b.
6. Mustafakulov Sh.A. Investitsion jozibadorlik: nazariya va amaliyot. Monografiya. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2022.
7. Jahon banki (World Bank). "Uzbekistan Economic Update: Towards a Greener and More Open Economy". – Washington, 2025.
8. Sharpe W.F., Alexander G.J., Bailey J.V. Investments. – 6th ed. – Prentice Hall, 2020. (Xalqaro nazariy asoslar uchun).
9. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. "Hududiy korxonalarning investitsion pasportlari" elektron bazasi ma’lumotlari, 2026.
10. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (CERR). "Sanoat korxonalarida texnologik yangilanish indeksi" tahliliy materiallari. – Toshkent, 2025.

ISSN 3030-3907